

SLUTRAPPORT

Översyn av dagverksamheten och öppna mötesplatser för äldre

2018-04-09

Tobias Jobring

Planerare/utvecklare

Äldreenheten

Sammanfattning

År 2007 beslutade kommunfullmäktige att införa kundval i dagverksamheten med målet att öka valfriheten och medborgarinflytandet för den enskilde genom att stimulera till ett ökat utbud av dagverksamhet. Detta mål har inte nåtts. Antalet dagverksamhetskunder har minskat och det finns inga privata anordnare. Med syfte att åtgärda problemen gav kommunfullmäktige i mål- och budget 2017-2019 äldrenämnden i uppdrag att göra en översyn av dagverksamheten. Den skulle avse både verksamhetens innehåll, regelverk, ersättningsmodell och ersättningsnivåer. Äldrenämnden hade sedan tidigare gett social- och äldre direktören i uppdrag att utreda behovet av öppna mötesplatser som komplement till dagverksamheten.

Syftet med denna översyn är att ta fram förslag på hur hög kvalitet och ett brett utbud av dagverksamheter kan uppnås samt att utreda behovet av och ge förslag på utveckling av öppna mötesplatser.

Om mötesplatser för äldre

Äldreenheten har genomfört en målgruppsanalys där vi undersökt Nackas seniorers förutsättningar att delta i hälsofrämjande aktiviteter. Analysen visade att de har mycket olika förutsättningar att delta på hälsofrämjande aktiviteter. Vi har även undersökt utbudet av hälsofrämjande aktiviteter som finns tillgängligt för de olika målgrupperna. Utifrån kunskapen om vad som saknas har vi tagit fram förslag på olika typer av mötesplatser som syftar till att möjliggöra för olika målgrupper att delta:

- Det behövs dagverksamhet för seniorer med stora omvårdnadsbehov.
- Det behövs en öppen mötesplats på Sicklaön som kan ta emot seniorer som är socialt isolerade och/eller är funktionshindrade.
- Det bör finnas träffpunkter i övriga kommundelar som kan främja ett brett utbud av senioranpassade hälsofrämjande aktiviteter för äldre seniorer utan funktionshinder.
- Äldrenämndens hälsofrämjande insatser för den stora gruppen seniorer 65 år och äldre utan behov av stöd bör fokuseras på att möjliggöra för ett aktivt förenings- och näringsliv.

Förslag gällande dagverksamheten

För att säkra hög kvalitet och ett brett utbud av dagverksamheter behöver äldrenämnden vidta följande större förändringar av kundvalet för dagverksamhet.

Dagverksamheten behöver anpassas efter kundernas behov

Det behövs en dagverksamhet med inriktning mot demenssjukdom och en med social inriktning. En av huvudorsakerna till den minskande efterfrågan på dagverksamhet är att kvaliteten har sänkts som en följd av att personer med demenssjukdom blandas med personer som inte har kognitiv funktionsnedsättning.

Biståndshandläggningen behöver förändras

Orsaken till att kunder med och utan demenssjukdom blandas är en konsekvens av att biståndshandläggningen förändrades 2007. Om en person med demenssjukdom vill gå på dagverksamhet med social inriktning har de rätt att göra det med dagens system. För att åtgärda problemet behöver kundernas val av anordnare föregås av en behovsutredning.

Förenkla ersättningsmodellen och anpassa den till nya inriktningar

Ersättningsmodellen behöver anpassas till de två nya inriktningarna. Vi föreslår en check per inriktning samt att de olika nivåerna tas bort. Det kan minska den ekonomiska osäkerheten förknippat med att starta ny dagverksamhet och på så vis främja ett större utbud.

Nya checkbelopp

Dagens checkbelopp täcker inte kostnaderna för att upprätthålla den bemanning som behövs för att möta kundernas individuella behov. Vårt förslag på nya checkbelopp tar hänsyn till bemanningsbehoven inom de två inriktningarna och till förändrade lönelägen gällande vård- och omsorgspersonal.

Förslag gällande öppna mötesplatser och träffpunkter

För att möjliggöra för seniorer som efterfrågar senioranpassade aktiviteter, är socialt isolerade och/eller funktionshindrade behöver äldrenämnden vidta följande åtgärder.

Starta en öppen mötesplats

För att möta behovet av hälsofrämjande aktiviteter hos seniorerna som är socialt isolerade och/eller är funktionshindrade men inte har stora omvårdnadsbehov föreslår vi att äldrenämnden finansierar en öppen mötesplats som drivs i samarbete mellan seniorer själva, föreningar och stödjande personal. Om möjligt bör den lokaliseras till Sickla ön. Där finns lika många seniorer 80 år eller äldre som i samtliga andra kommundelar.

Fortsätt driva träffpunkter

Äldrenheten föreslår att äldrenämnden fortsätter finansiera träffpunkter som riktar sig till seniorer som efterfrågar senioranpassade aktiviteter men som inte är funktionshindrade. Idag finansierar äldrenämnden träffpunkten Lusthuset. Där arrangeras många typer av hälsofrämjande aktiviteter anpassade för seniorer av föreningar och ideellt engagerade seniorer.

Innehållsförteckning

1	Bakgrund och uppdrag	5
2	Översynens syfte och mål.....	6
3	Mötesplatsernas för äldre.....	6
3.1	Seniorers förutsättningar att delta på hälsofrämjande aktiviteter	7
3.2	Utbudet på hälsofrämjande aktiviteter för äldre	8
4	Utgångspunkter för utvecklingen av mötesplatser	9
4.1	Utgångspunkter för utveckling av mötesplatser för äldre	9
4.2	Fyra typer av mötesplatser för äldre.....	9
5	Kundvalet för dagverksamhet.....	11
5.1	Behov och efterfrågan på dagverksamhet	12
5.2	Större förändringsförslag av kundvalet.....	12
5.3	Ersättningsmodell och checkbelopp	14
6	Öppna mötesplatser och träffpunkter	15
6.1	Starta en öppen mötesplats.....	16
6.2	Fortsätt driva träffpunkter	17
6.3	Kostnad för öppna mötesplatser 2019.....	17
7	Bilagor	18
7.1	Bilaga 1. Övriga förändringar av auktorisationsvillkoren	18
7.2	Bilaga 2. Ekonomiska kalkyl	20

I Bakgrund och uppdrag

År 2007 beslutade kommunfullmäktige att införa kundval i dagverksamheten med målet att öka valfriheten och medborgarinflytandet för den enskilde genom att stimulera till ett ökat utbud av dagverksamheter. Detta mål har inte nåtts. Andelen seniorer 65 år eller äldre som är dagverksamhetskunder har halverats. Från 1,26 procent 2008 (148 personer) till 0,59 procent 2017 (94 personer).¹ Det har funnits en privat anordnare under perioden men den valde att dra sig ur kundvalet 2014. Vår bedömning är att den minskade efterfrågan på dagverksamhet beror på att:

- verksamhetens kvalitet har sänkts som en följd av att personer med demenssjukdom blandas med personer som inte har någon kognitiv nedsättning.
- biståndshandläggarna har lite kontakt med kunderna efter förändringen av biståndshandläggningen 2007. De har som följd inte kunna motivera seniorer att delta i den grad de gjort tidigare.
- checkbeloppet inte räcker till för att upprätthålla den bemanning som behövs för att möta kundernas individuella behov.

En bidragande orsak till att det inte finns privata anordnare kan vara att ersättningsmodellen gör det svårt för anordnarna att förutse sina intäkter. Det är förknippat med stor ekonomisk osäkerhet att starta ny dagverksamhet i dagsläget.

I september 2016 beslutade äldrenämnden:²

1. att de tre ersättningsnivåerna för dagverksamheter tas bort och ersätts med två ersättningsnivåer från januari 2017.
2. att nivå 1 blir 730 kronor inklusive 0,5 procent kompensation enligt ramärendet och nivå 2 blir 805 kronor inklusive 0,5 procent kompensation enligt ramärendet från januari 2017.
3. att ge social- och äldredirektören i uppdrag att uppdatera villkor för att vara godkänd anordnare av dagverksamhet i enlighet med de nya ersättningsnivåerna.
4. att ge social- och äldredirektören i uppdrag att under 2017 utreda behovet av öppna mötesplatser/träfflokaler som ett komplement till dagverksamhet.
5. att ge social- och äldredirektören i uppdrag att under 2017 se över den förenklade biståndsbedömningen genom att göra en uppdelning mellan biståndsbedömd dagverksamhet och öppna mötesplatser/träfflokaler utan biståndsbedömning.
6. att ge social- och äldredirektören i uppdrag att genomföra en översyn av villkoren samt föreslå eventuell revidering under 2016.

I november 2016 beslutade kommunfullmäktige att inte förändra checkbeloppen för dagverksamheter. Istället gavs äldrenämnden i uppdrag att göra en översyn av dagverksamheten. Översynen skulle avse både verksamhetens innehåll, regelverk, ersättningsmodell och ersättningsnivåer.³ I och med kommunfullmäktiges beslut

¹ SÄN (2009/205) Verksamhetsuppföljning 2008 äldreomsorg.; Befolkningsprognos för Nacka kommun 2017 - 2030, SWECO (2017); Rapport från Combine [hämtat 2017-03-07]

² Nacka kommun, Sammanträdesprotokoll äldrenämnden 2016-09-21, § 83, s.10.

³ Sammanträdesprotokoll kommunfullmäktige, 14 november 2016, § 287, Mål & Budget 2017 - 2019 s.8.

blev äldrenämndens beslut 1 - 3 och 6 inaktuella. När ärendet återremitterades av kommunfullmäktige beslutade social- och äldredirektören att förlänga tiden för uppdraget till april 2018 med syfte att utreda det samlade behovet av mötesplatser för äldre med olika förutsättning och behov av stöd.

Med syfte att skapa synergieffekter och öka produktiviteten i genomförandet valde äldreenheten att integrera uppdraget att göra en översyn av dagverksamheten med uppdraget Åldersvänlig kommun. Genom att inrikta projektet Åldersvänlig kommun mot området social delaktighet kunde projektet utgöra ett fördjupat kunskapsunderlag till översynen av mötesplatser för äldre. Uppdraget Åldersvänlig kommun redovisades till äldrenämnden i december 2017 i rapporten Åldersvänlig kommun – Seniorers möjligheter att delta i sociala aktiviteter.

2 Översynens syfte och mål

Syftet med översynen var att ta fram förslag på hur hög kvalitet och ett brett utbud av dagverksamheter kan uppnås samt att utreda behovet av och ge förslag på utveckling av öppna mötesplatser.

Förslagen ska leda till måluppfyllelse inom följande av äldrenämndens fokus i Mål och budget 2018 - 2020:

- **Bästa utveckling för alla.** Det finns ett varierat utbud av aktiviteter för god fysisk och psykisk hälsa, självständighet och socialt sammanhang.
- **Attraktiva livsmiljöer i hela Nacka.** Det finns lättillgängliga mötesplatser som stimulerar till aktiviteter och uppmuntrar till olika former av möten.
- **Maximalt värde för skattepengarna.** Äldreomsorgen utvecklas utifrån nackabornas behov.

3 Mötesplatser för äldre

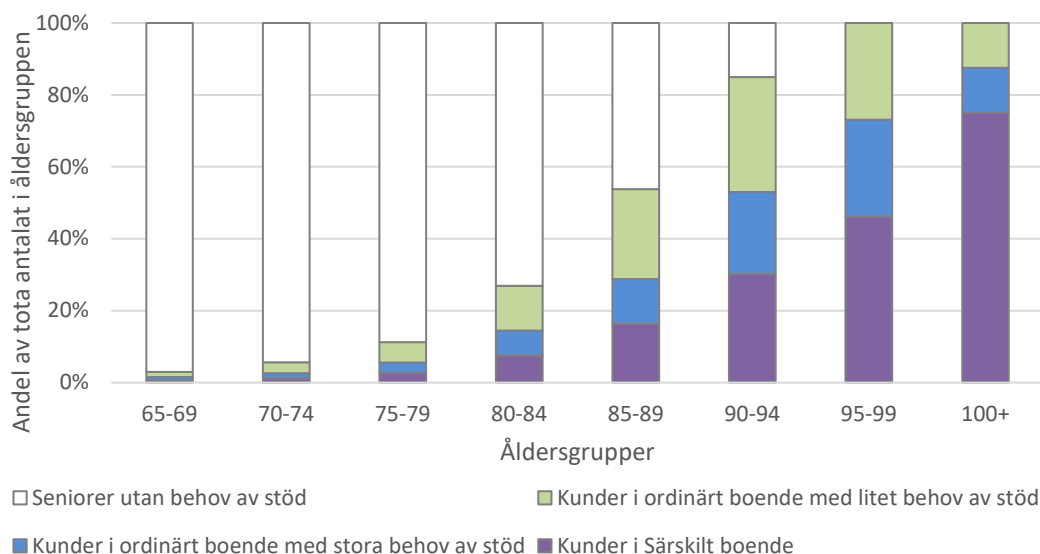
Den samlade forskningen visar att det är viktigt att underlätta för äldre att delta i både sociala och fysiska aktiviteter samt att undanröja eventuella hinder för att möjliggöra utomhusvistelse. Det är viktigt att aktiviteterna anpassas för både seniorer i ordinärt boende som är i behov av stöd och hjälp och för dem som klarar sig bra själva. Tidigare studier visar även att äldre som tidigare varit aktiva i föreningsliv eller liknande i större utsträckning deltar i aktiviteter. Frågan är hur vi ska nå seniorer som tidigare i livet inte har varit socialt engagerade eller fysiskt aktiva, eller som blivit isolerade på grund av funktionsnedsättning.⁴ Äldreenhetens bedömning är att mötesplatser för äldre fyller en viktig funktion för dessa grupper.

⁴ Äldrecentrum 2010 Träffpunkt för mig? Utbudet av aktiviteter för äldre med behov av stöd och hjälp i Stockholms stad. s.32

3.1 Seniorers förutsättningar att delta i hälsofrämjande aktiviteter

Inom ramen för projektet Åldersvänlig kommun har äldreheten undersökt Nackas seniorers förutsättningar att delta på hälsofrämjande aktiviteter. Seniorers förutsättningar att delta påverkas främst av deras fysiska och kognitiva funktionsförmåga och av deras omgivning. För personer med funktionshinder spelar stödet från äldreomsorgen och anhöriga en avgörande roll. I diagram 1. nedan beskriver vi storleken på olika målgrupper.

Diagram 1. Andel äldreomsorgskunder per åldersgrupp

Källa: Nacka kommuns befolkningsprognos och Combine

De lila, blå och gröna stapeldelarna beskriver andelen personer i åldersgrupperna som har olika grad av stödbehov, det vita fältet representerar personer som inte har något behov av stöd. Dessa olika grupper benämner vi målgrupper. Av diagrammet framgår att stödbehovet ökar i takt med att vi blir äldre och att det skiljer sig mycket mellan äldre i samma åldersgrupp. Se sammanfattning av de olika målgrupperna i tabell 1. nedan.

Tabell 1. Beskrivning av målgrupper år 2017

Grupp	Antal per grupp	Andel 80 +	Beviljad äldreomsorgsinsats	Kostnad per år (miljoner kr)
Lila	ca 800	79 %	Särskilt boende.	435
Blå	ca 700	70 %	25 timmar eller mer hemtjänst per månad.	171*
Grön	ca 1100	67%	Upp till 24 timmar hemtjänst per månad, trygghetslarm och/eller matlåda.	21*
Vit	ca 13 500	15 %	Inga äldreomsorgsinsatser.	-

* Uppskattad kostnad för utförd tid utifrån information om beviljad tid.

3.1.1 De olika målgruppernas förutsättningar att delta i hälsofrämjande aktiviteter

Beroende på vilken behovsgrupp som en senior tillhör har den olika förutsättningar att delta i hälsofrämjande aktiviteter.

Lila gruppen – kunder i särskilt boende

Seniorer som har behov av särskilt boende har ofta omfattande fysiska eller kognitiva funktionsnedsättningar. Som följd kan de inte klara av att bo kvar hemma. Det är det särskilda boendets ansvar att arrangera hälsofrämjande aktiviteter för sina kunder.

Blå gruppen – kunder i ordinärt boende med stora behov av stöd

Av äldreomsorgskunderna med stora stödbehov är mer än en tredjedel ensamma och socialt isolerade. Nio av tio har en kognitiv funktionsnedsättning (demenssjukdom eller minnesproblematik) och sex av tio har så stor fysisk funktionsnedsättning att de behöver hjälp med sin personliga hygien, hjälp att äta och hjälp vid förflyttningar.⁵ Vår bedömning är att ca 450 seniorer av de 700 i gruppen behöver särskilt anpassade aktiviteter likt dagverksamhet för att kunna delta i hälsofrämjande aktiviteter. Övriga 250 behöver aktiviteter som är anpassade för äldre med de behöver inte vara individanpassade tjänster.

Gröna gruppen – kunder i ordinär boende med litet behov av stöd

Seniorer med litet behov av stöd har ofta någon form av åldersrelaterad funktionsnedsättning. Den behöver däremot inte innebära ett funktionshinder, men de flesta har inte samma ork som tidigare. De behöver som följd av denna hjälp med t.ex. städning, tvätt och inköp. Vår bedömning är att denna grupp behöver hälsofrämjande aktiviteter som är generellt anpassade för äldre men de behöver inte vara individuellt anpassade.

Vita gruppen – seniorer utan behov av stöd

Majoriteten i gruppen är yngre seniorer 65 - 79 år. De kanske börjar känna av att de börjar bli äldre men de klarar det mesta som de kunnat tidigare i livet. De behöver inte anpassade hälsofrämjande aktiviteter.

3.2 Utbudet på hälsofrämjande aktiviteter för äldre

Det finns ett brett utbud av hälsofrämjande aktiviteter i Nacka kommun för den vita gruppen. Det finns över 100 föreningar som bedriver verksamhet och aktiviteter som de kan delta i. De utgörs bland annat av idrottsföreningar, kulturföreningar, pensionärsföreningar, religiösa föreningar, politiska partier och intresseföreningar. Äldrenämnden har beviljat cirka 430 tusen kronor i verksamhetsbidrag till 13 föreningar för verksamhetsåret 2018. För den vita gruppen är även i princip hela näringslivets utbud tillgängligt.

⁵ Nacka kommun (2017) Åldersvänlig kommun - Seniorers möjligheter att delta i sociala aktiviteter. s.20 - 29

Äldrenämnden driver och finansierar hälsofrämjande aktiviteter som den gröna gruppen kan delta i och ca 250 i den blå gruppen. Till dessa hör bland annat 90+ gymna, Balansskolan, Qi Gong, träffpunkten Lusthuset i Boo Folkets hus, Seniorliv i Balans, Egen Kraft och Energi (EKEN) och seniorluncher. Utmaningen är att kapaciteten på dessa verksamheter är begränsad, förutom på träffpunkten Lusthuset. Där avgörs kapaciteten av graden av ideellt engagemang. För den blå gruppen driver äldrenämnden dagverksamhet.

4 Utgångspunkter för utvecklingen av mötesplatser

I detta avsnitt beskriver vi utgångspunkterna för våra utvecklingsförslag gällande mötesplatser för äldre samt hur olika typer av mötesplatser kan finansieras.

4.1 Utgångspunkter för utveckling av mötesplatser för äldre

Äldrenheten föreslår att äldrenämndens hälsofrämjande arbete för den stora gruppen seniorer 65 år och äldre i första hand fokuseras på att möjliggöra för ett aktivt förenings- och näringsliv. För de seniorer som har svårt att delta på aktiviteter utan stöd bör kommunen erbjuda olika typer av mötesplatser som möjliggör för dem att delta i hälsofrämjande aktiviteter.

Figur 1. nedan beskriver vårt förslag på hur Nacka kommun på en övergripande nivå kan möjliggöra för olika målgrupper att ta del av hälsofrämjande aktiviteter.

Figur 1. Mötesplatser för olika målgrupper

4.2 Fyra typer av mötesplatser för äldre

Utifrån ovan beskrivna utgångspunkter har vi tagit fram förslag på fyra typer av mötesplatser som Nacka kommun kan finansiera med syfte att möjliggöra för olika målgrupper att delta i aktiviteter som kan främja fysisk och psykisk hälsa, självständighet och socialt sammanhang.

4.2.1 Dagverksamhet - Biståndsbeslutad mötesplats

Dagverksamheten är en biståndsbeslutad mötesplats som riktar sig till de sköraste kunderna inom äldreomsorgen. De har fysiska och/eller kognitiva funktionsnedsättningar som gör det svårt för dem att delta på aktiviteter utan stöd. Många är multisjuka och behöver hjälp från både vård- och omsorgspersonal. Finansieringsmodellen behöver därför ge utrymme för anordnarna att anpassa bemanningen efter antalet kunder och besök. Rörlig ersättning där anordnaren ges ersättning per besök gör det möjligt. Eftersom det är en individuellt riktad insats ska den drivas som kundval.

4.2.2 Öppen mötesplats

Öppna mötesplatser riktar sig till seniorer med och utan funktionshinder. De drivs i samarbete mellan seniorer själva, föreningar och stödjande personal. Personalen ska möjliggöra för seniorer som är socialt isolerade och/eller har ett funktionshinder att delta. Personal, föreningar och de besökande seniorerna arrangerar aktiviteter på mötesplatsen. Antalet besök som mötesplatsen kan ta emot är mest beroende av ideellt engagemang eftersom personalen främst har en stödjande funktion. Det gör kostnader relativt statiska varför fast anslag lämpar sig för denna typ av mötesplats. Eftersom det är en generell tjänst som inte riktar sig till enskilda individer kan den upphandlas. Det finns i dagsläget ingen öppen mötesplats.

4.2.3 Träffpunkt

Träffpunkter riktar sig till seniorer som inte har någon funktionsnedsättning. Föreningar och volontärer driver verksamheten. Lokalen finansieras till viss del av kommunen och tillhandahålls av en fastighetsaktör. Aktören står för värdskap och förvaltning av lokalerna. Kostnaderna är statiska därför lämpar sig fast anslag för träffpunkter. Finansieringen av träffpunkter är en typ av lokalsubventionering. Därför är lokalupplåtelseavtal den mest lämpliga finansieringsformen. Det är till exempel så kulturnämnden finansierar kulturhusen. Äldrenämnden finansierar i dagsläget träffpunkten Lusthuset i Boo Folkets Hus.

4.2.4 Föreningsdriven mötesplats

Föreningsdrivna mötesplatser riktar sig oftast till seniorer som inte har någon funktionsnedsättning. Föreningar leder aktiviteterna på mötesplatsen och står för lokalerna. Föreningarna får bidrag av Nacka kommun. De avgör själva vad de använder bidragen till men många behöver finansieringsstöd till lokaler. Eftersom lokalerna som aktiviteterna bedrivs i till viss del är finansierade av kommunen ser vi det som en kommunalt finansierad mötesplats. Pensionärsorganisationerna är exempel på aktörer som driver denna typ av mötesplats. Äldrenämnden finansierar i dagsläget 13 pensionärsorganisationer via pensionärsbidrag och verksamhetsbidrag.

4.2.5 Sammanfattning

Vi har sammanfattat de fyra finansieringslösningarna för öppna mötesplatser i tabell 2. nedan.

Tabell 2. Fyra typer av mötesplatser.

	Dagverksamhet Biståndsbedömd mötesplats	Öppen mötesplats	Träffpunkt	Förenings- driven mötesplats
Primär målgrupp	De sköraste kunderna inom äldreomsorgen Blå grupp	Seniorer med och utan funktionsnedsättning En tredjedel av den blå gruppen, den gröna gruppen och seniorer 75 + i vit grupp.	Seniorer utan behov av stöd Seniorer 75+ i vita grupp	Seniorer utan behov av stöd Vita gruppen
Uppskattat antal personer i målgruppen	450	6 000	4 500	13 500
Driftsform	Kundval	LOU	Lokalupplåtelse-avtal	Föreningsbidrag
Grad av kommunal finansiering	Helt	Till stor del	Till viss del	I liten grad
Uppskattad kostnad tusental kr/år och mötesplats	2 300	1 500	200–850	20–50
Uppskattad besökskapacitet per vecka och mötesplats	75	300	300	20–100
Antal som finns och finansieras av kommunen	3	0	1	13

5 Kundvalet för dagverksamhet

I detta avsnitt beskriver vi utredningsresultat, slutsatser och förslag på utveckling av kundvalet för dagverksamhet.

Förslag till beslut:

1. Att äldrenämnden föreslår att kommunfullmäktige beslutar att de tre ersättningsnivåerna för dagverksamheter tas bort och ersätts med två ersättningsnivåer, en för respektive dagverksamhetsinriktning från och med januari 2019.
2. Att äldrenämnden föreslår att kommunfullmäktige beslutar att checkbeloppet för dagverksamhet med social inriktning blir 700 kr per närvarotillfälle, och att checkbeloppet för dagverksamhet med demensinriktning blir 800 kr per närvarotillfälle.
3. Att äldrenämnden, under förutsättning att kommunfullmäktige fattar beslut i enlighet med punkt 1 och 2, antar förslag på reviderade specifika auktorisationsvillkor till kundvalet för dagverksamhet från och med 1 januari 2019 samt beslutar att nuvarande auktoriserade anordnare av dagverksamhet behöver ansöka om ny auktorisation i samband med detta.

5.1 Behov och efterfrågan på dagverksamhet

Under hösten 2017 undersökte äldreheten vilka förutsättningar de sköraste äldre har att delta i sociala aktiviteter. Cirka 440 seniorer behöver individanpassade hälsofrämjande aktiviteter för att de ska kunna delta utan ledsagning av anhöriga eller kommunens anordnare.⁶ Av dessa 440 får vissa allt stöd de behöver av anhöriga och vänner, de känner sig nöjda med hur de har det och har därför inget behov av anpassade aktiviteter. Däremot upplever en tredjedel besvär av ensamhet.⁷ Vi har uppskattat antalet seniorer som troligtvis efterfrågar dagverksamhet till mellan 150 och 250 seniorer. I januari 2018 fanns det 93 dagverksamhetskunder.

5.2 Större förändringsförslag i kundvalet

Nedan beskriver vi de större förändringar som behöver genomföras för att säkra god kvalitet och brett utbud av dagverksamhet.

5.2.1 Dagverksamheten behöver kundanpassas

Det behöver finnas en dagverksamhetsinriktning för personer som har demenssjukdom eller kognitiv funktionsnedsättning och en dagverksamhet med inriktning mot seniorer som har större fysiska funktionsnedsättningar.

En av huvudorsakerna till att efterfrågan på dagverksamhet har minskat är att det inte gått att upprätthålla god kvalitet när samma verksamhet riktats mot både personer med demenssjukdom och personer som inte har kognitiv funktionsnedsättning.⁸ Problemet med att driva verksamhet mot båda målgrupperna samtidigt är att de har olika behov samt att de inte har ett meningsfullt utbyte av varandra. Konsekvensen blir att personalen inte kan anpassa verksamheten efter kundernas behov. Andra kommuner i Stockholms län har en särskild dagverksamhetsinriktning för kunder med demenssjukdom. Enligt de nationella riktlinjerna för vård och omsorg vid demenssjukdom bör kommuner driva dagverksamhet som är särskilt anpassade för seniorer med demenssjukdom.⁹

- Se förändring i Auktorisationsvillkoren för dagverksamhet rubrik: Inriktning och målgrupp s.5

⁶ Nacka kommun (2017) Åldersvänlig kommun – Seniorers möjligheter att delta i sociala aktiviteter. s.37 - 38.

⁷ Bedömningen bygger på den information som fanns i biståndsutredningarna och som biståndshandläggarna hade om kunderna. För en beskrivning av metoden se Nacka Kommun (2017) Åldersvänlig kommun – Seniorers möjligheter att delta i sociala aktiviteter.

⁸ Nacka kommun (Dnr SÅN 2008:87) Uppföljningen av dagverksamhet för äldre ett år efter införande av kundvalsystemet; Nacka kommun (2014) Utredning av dagverksamhet; Nacka kommun (2016) Nytt ersättningsystem dagverksamhet för äldre. Nacka kommun (2017) Verksamhetsuppföljning av dagverksamheten.

⁹ Socialstyrelsen (2017) Nationella riktlinjer för vård och omsorg vid demenssjukdom. s.45 - 46.

5.2.2 Förändra biståndsbedömningen

Beslut om dagverksamhet behöver föregås av en behovsutredning. Om en senior har en demenssjukdom eller en kognitiv funktionsnedsättning ska den beviljas dagverksamhet med inriktning demenssjukdom. Har senioren ingen kognitiv funktionsnedsättning ska den beviljas dagverksamhet med social inriktning. Varje senior har sedan möjlighet att välja anordnare med den inriktning som matchar sitt behov.

I samband med att det infördes kundval i dagverksamheten 2007 förändrades handlägningsförfarandet. Från det brukliga att kundens val sker efter en utredning och beslut till att beslut fattas efter att kunden valt dagverksamhet. Förändringen innebar att seniorer inte längre behövde ansöka om dagverksamhet. När kunderna börjat skicka personalen en ansökan till äldreheten som godkänner den i efterhand. Förfarandet innebär att myndigheten inte har möjlighet att påverka vilken inriktning som kunden väljer att gå på. Om en person med demenssjukdom vill gå på en social verksamhet har de rätt att göra det med dagens system. Det går inte att anpassa verksamheten efter de båda målgruppernas behov samtidigt.

Handlägningsförfarandet har även minskat möjligheten för biståndshandläggare att motivera kunder att börja på dagverksamhet. Som senior kan man ofta behöva information och motivation för att vilja börja på dagverksamhet. Det är oftast biståndshandläggare som ser seniorens behov och som kan motivera den att prova på dagverksamhet.

- Se förändring i Auktorisationsvillkoren för dagverksamhet rubrik: Beslut om insats och kundens val. s.6

5.2.3 Förstärk målstyrningen

Målstyrningen behöver utvecklas så att den tydligare anger vilka resultat/effekter som dagverksamheten ska verka för att uppnå. I våra granskningar av dagverksamhetsanordnare har vi sett indikationer på att målen för dagverksamheten inte är tillräckligt förankrade. Anordnarna behöver jobba mer aktivt med att främja kundernas hälsa. Vi ger därför förslag på nya mål som har delmål och krav på genomförandet kopplat till sig. Det finns stöd i forskning för att målen kommer nås om delmålen och kraven på genomförandet efterlevs.

Nya mål för dagverksamheten:

1. Dagverksamheten ska främja kundernas fysiska hälsa.
2. Dagverksamheten ska främja kundernas psykiska hälsa och skapa en meningsfull tillvaro i gemenskap med andra.
3. Dagverksamheten ska bedrivas med förtroende och respekt för kundernas kunskap och egen förmåga samt för deras vilja att ta ansvar.

- Se förändring i Auktorisationsvillkoren för dagverksamhet rubrik: Mål för dagverksamheten s.7 - 8

5.3 Ersättningsmodell och checkbelopp

I detta avsnitt beskriver vi våra förslag på förändrad ersättningsmodell och förändrade checkbelopp för dagverksamheten.

5.3.1 Förenkla ersättningsmodellen

Utgångspunkten för förslaget till förändrad ersättningsmodell är att dagverksamheten behöver kundanpassas genom att dela upp verksamheten i två inriktningar. Vi föreslår en check för inriktningen mot demenssjukdom och en för den sociala inriktningen.

En av orsakerna till att det inte finns några privata anordnade i kundvalet kan vara att ersättningsmodellen gör det svårt för anordnarna att förutse sina intäkter. Idag börjar alla kunder på det som kallas grundnivå. Om anordnaren anser att kunden är mer resurskrävande kan de begära att äldreheten gör en vårdresursmätning. Baserat på kundens behov kan vårdnivån ändras till någon av de två högre checkbeloppen. Problemet är att grundersättningen är förhållandevis låg. Om ersättningsmodellen förenklas till en check per inriktning kommer anordnarna lättare kunna uppskatta sina intäkter vilket kan minska osäkerheten förknippat med att starta ny dagverksamhet.

5.3.2 Förslag till nya checkbelopp

Med dagens checkbelopp är det svårt att täcka kostnaderna för att upprätthålla den bemanning som behövs för att möta kundernas individuella behov. De nuvarande checkbeloppen är 329 kr för grundersättning, 518 kr för nivå 1 och 870 kronor för nivå 2. Vi har räknat om checkbeloppen och anpassat dem till den nya ersättningsmodellen. När vi beräknat checkbeloppet för dagverksamhet med demensinriktning har vi utgått från att anordnare ska kunna bära kostnaderna för tre omvårdnadspersonal vid 12 besök per dag. För dagverksamhet med social inriktning har vi utgått från att anordnare ska kunna bära kostnaderna för tre omvårdnadspersonal vid 14 besök per dag.

Tabell 3. Förslag till checkbelopp 2019

	Dagverksamhet med social inriktning	Dagverksamhet med demensinriktning
Ersättning	700 kr per närvarotillfälle	800 kr per närvarotillfälle
Ersättning inklusive 6 % moms-kompensation till privata anordnare	742 kr per närvarotillfälle	848 kr per närvarotillfälle

Se Bilaga 2. Ekonomiska kalkyl för en mer detaljerad beskrivning av hur checkbeloppen beräknats.

5.3.3 Jämförelse med andra kommuners ersättningsnivåer

Det är bara Nacka kommun, Stockholms stad, Sollentuna och Huddinge som har kundval för dagverksamhet i Stockholms län. Solna har upphandlat driften av vissa dagverksamheter och övriga driver den i kommunal regi.

Tabell 4. jämförelse av ersättningsnivå mellan kommuner i Stockholms län (kommunal ersättningsnivå) 2018.

Kommun	Driftsform	social inriktning	demensinriktning
		kr per besök	kr per besök
Stockholm*	Kundval	483	528
Sollentuna**	Kundval	625	665
Huddinge	Kundval	639	750
Danderyd	Kommunal regi	1054	1054

* Stockholms kommun ger även en schablonersättning för lokaler till privata anordnare på 84 kr per besök.

**Det angivna är ersättning till privata anordnare. Sollentuna har bolagiserat sin kommunala produktion och har därför ingen ersättning till kommunala anordnare.

Enligt uppgift från Stockholms stad har de inte gjort någon översyn av dagverksamheten på länge. Med syfte att kunna jämföra Nacka kommuns checkbelopp med övriga kommuner har vi beräknat genomsnittliga ersättningsnivåer för Nacka kommuns anordnare av dagverksamhet.

Tabell 5. Genomsnittliga ersättningsnivåer för Nackas dagverksamhetsanordnare 2017

Anordnare	Ektorp	Sjösala (Sjötäppan)	Sofiero (båda)
Ersättning kr per dag i genomsnitt baserat på antal besök och checkbelopp 2017	753	654	453

Sofiero ligger lägre än samtliga kommuner. Sjötäppan ligger 6 kr över Sollentunas demensinriktning (efter att vi räknat bort momskompensationen) och Ektorp ligger 4 kr över Huddinges demensinriktning.

6 Öppna mötesplatser och träffpunkter

Äldrenhetens bedömning är att det behövs öppna mötesplatser och träffpunkter som komplement till dagverksamheten.

Förslag till beslut:

4. Att äldrenämnden finansierar en öppen mötesplats med en maximal kostnad på 1,5 miljoner per år från och med 1 januari 2019.
5. Att äldrenämnden fortsätter finansiera träffpunkter med en maximal kostnad på 600 tusen kronor från och med 1 januari 2019.

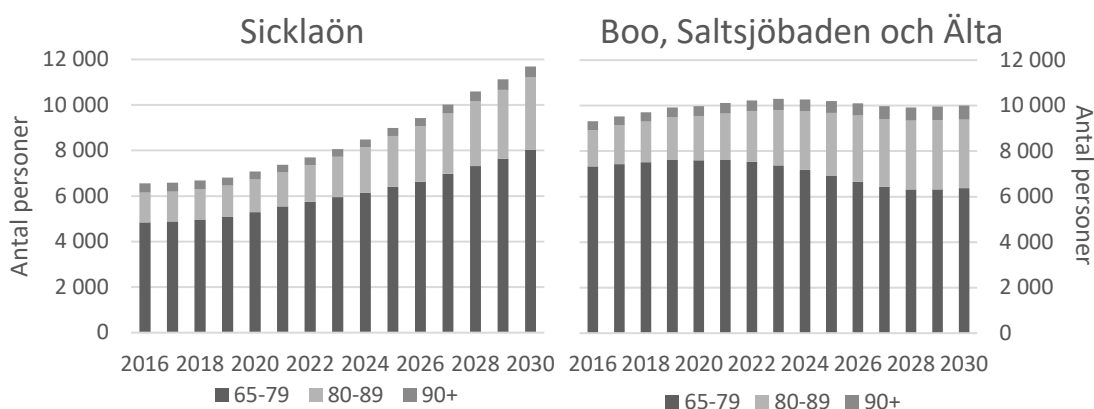
6.1 Starta en öppen mötesplats

Vi föreslår att en öppen mötesplats startas då det inte finns några mötesplatser förutom dagverksamhet som kan ta emot seniorer med funktionsnedsättningar. Enligt Äldrecentrum behöver mötesplatser för äldre resurser i form av personal som kan ge stöd till besökare med funktionshinder. Med personal på plats ökar även chansen att få med seniorer som är isolerade och inaktiva i aktiviteter eftersom de kan välkomna och introducera dem som kommer för första gången.¹⁰

På mötesplatsen bör det finnas möjlighet att äta tillsammans, utöva olika typer av fysiska och sociala aktiviteter och föreningar ska kunna ha möten där. Verksamheten drivs i samarbete mellan seniorer själva, föreningar och stödjande personal. När seniorer själva är med och genomför verksamheten ökar upplevelsen av meningsfullhet och känslan av att vara en del av en gemenskap. Det blir även mer kostnadseffektivt jämfört med att verksamheten leds av personal. Utföraren som driver den öppna mötesplatsen ansvarar för värdskapet av lokalerna. Personalen behöver ha ett omvårdnadsansvar och möjliggöra för seniorer med funktionshinder att delta på mötesplatsens aktiviteter.

Om det är möjligt bör den öppnas på Sicklaön. På Sicklaön kommer antalet 65 år och äldre nästintill dubblas fram till 2030 och det bor lika många 80 år och äldre på Sicklaön som i samtliga andra kommundelar, Det är dessutom på Sicklaön som pensionärsorganisationerna upplever störst problem med att hitta ändamålsenliga lokaler. I Boo, Saltsjöbaden och Älta kommer antalet 65 - 79 år minska medan antalet 80 år eller äldre kommer öka. Se diagram 2. nedan.

Diagram 2. Befolkningsprognos

Källa: Nacka kommuns befolkningsprognos, SWECO

¹⁰ Äldrecentrum (2010) Träffpunkt för mig? Utbudet av aktiviteter för äldre med behov av stöd och hjälp i Stockholms stad. s.35.

6.2 Fortsätt driva träffpunkter

Äldreheten föreslår att äldregruppen fortsätter finansiera träffpunkter som riktar sig till seniorer utan funktionshinder. Idag finansierar äldregruppen träffpunkten Lusthuset i Boo. Den har finansierats med statliga stimulansmedel som löper ut 2018. Utföraren Boo Folkets Hus har till stora delar lyckats med uppdraget att driva en träffpunkt. Där arrangeras många typer av hälsofrämjande aktiviteter anpassade för seniorer av föreningar och ideellt engagerade seniorer. När verksamheten vid tvåtiden övergår till fritidsgård för barn och unga uppstår möten över generationsgränserna vilket upplevs som positivt av både de äldre och yngre.

Anslås de föreslagna medlen till träffpunkter är det äldrehetens ambition att under 2018 se över hur medlen kan fördelas mer jämlikt mellan Nackas kommundelar. Det är inte i linje med likabehandlingsprincipen eller Nacka kommuns övergripande mål attraktiva livsmiljöer i hela Nacka att erbjuda gratis lokaler till föreningar i Boo men inte till föreningar i andra kommundelarna. En omfördelning kommer minska träffpunkternas öppettider och storleken på lokalsubventionen.

6.3 Kostnad för öppna mötesplatser 2019.

Den totala kostnaden för att finansiera en öppen mötesplats och att fortsätta finansiera träffpunkter är 2,1 miljoner kronor per år.

6.3.1 Ny öppen professionell mötesplats

1,5 miljoner kronor.

- 0,5 miljoner täcker kostnader för lokaler och värdskap.
- 1 miljon täcker personalkostnader, OH-kostnader, materialkostnader och övriga kostnader.

6.3.2 Träffpunkter

600 tusen kronor.

- I ersättningen ingår ersättning för lokaler och värdskap.

7 Bilagor

7.1 Bilaga I. Övriga förändringar av auktorisationsvillkoren

I tabellen nedan sammanfattas övriga förändringar av auktorisationsvillkoren för dagverksamhet.

Tabell 6. Mindre förändringar av auktorisationsvillkoren för kundvalet för dagverksamhet

Förändringen gäller	Beskrivning av förändringen	Förändring av auktorisationsvillkor
Information till kunder	Nytt krav på att anordnaren ska ha ett program som beskriver vilka aktiviteter de ska genomföra under månaden så att kunderna kan avgöra när och var de vill gå.	Rubrik: Information till kunder om godkända anordnare. s.7
Omval av anordnare	Beskrivningen av hur omval av anordnare går till har uppdaterats i enlighet med gällande rutin.	Rubrik: Omval av anordnare s.7
Uteslutning, registrering, ekonomisk ställning	Auktorisationsvillkoren gällande uteslutning, registrering, ekonomisk ställning har harmoniserats med auktorisationsvillkoren för kundvalet för hemtjänst, ledsagning och avlösning.	3,4,5,9 och 10
Kommunikation med kommunen	Auktorisationsvillkoren gällande anordnarens kommunikation med kommunen har harmoniserats med auktorisationsvillkoren för kundvalet för hemtjänst, ledsagning och avlösning.	12
Verksamhetsledning	Auktorisationsvillkoren gällande verksamhetsansvarige har harmoniserats med auktorisationsvillkoren för kundvalet för hemtjänst med avseende på definition, kompetens- och utbildningskrav. En förändring är att verksamhetsansvarige måste ha erfarenhet av äldreomsorg och ett års erfarenhet av arbetsledning.	13
Underleverantör	Auktorisationsvillkoren gällande underleverantörer har harmoniserats med auktorisationsvillkoren för kundvalet för hemtjänst, ledsagning och avlösning.	14
Ledningssystem för kvalitet	Auktorisationsvillkoren gällande ledningssystem för kvalitet har harmoniserats med auktorisationsvillkoren för kundvalet för hemtjänst, ledsagning och avlösning.	15-19
Mål	Vi har lagt till krav på att det ska framgå hur anordnaren ska uppnå målen för dagverksamhet i deras kvalitetsledningssystem.	20
Hälso- och sjukvård	Hälso- och sjukvårdsansvaret har förtydligats gällande sjuksköterska och paramedicinans ansvar. Samordningen mellan anordnare, kommun, hemtjänst, öppenvård och slutenvård har uppdaterats i enlighet med nu gällande överenskommelser.	21
Insyn i verksamheten	Auktorisationsvillkoren gällande insyn i verksamheten har harmoniserats med auktorisationsvillkoren för kundvalet för hemtjänst, ledsagning och avlösning. Krav på samverkan med kommunens MAR har tagits bort då funktionen inte längre finns. Krav på samverkan med kommunens MAS har flyttats till det specifika auktorisationsvillkoret 21.	22
Arbetsmiljö	Vi har förtydligat anordnarens ansvar för arbetsmiljön.	24

Kompetenskrav på personalen	<p>Auktorisationsvillkoren gällande vilka utbildningar som godtas för omvårdnadspersonal har harmoniserats med auktorisationsvillkoren för kundvalet för hemtjänst, ledsagning och avlösning.</p> <p>Nytt krav på att två tredjedelar av omvårdnadspersonalen ska ha godkänd utbildning,</p> <p>Nytt krav på att anordnaren kontinuerligt ska fortbilda personalen.</p>	24
Registerkontroll	Auktorisationsvillkoren gällande registerkontroll av personalen har harmoniserats med auktorisationsvillkoren för kundvalet för hemtjänst, ledsagning och avlösning.	25
Skyldighet att ta emot kunder	<p>Nytt krav på att anordnare ska kunna ta emot kunder inom 7 arbetsdagar från det att anordnaren mottagit uppdraget.</p> <p>Vi har infört möjligheten för anordnaren att ange ett kapacitetstak.</p>	28
Öppettider	Tidigare angavs att ett närvarotillfälle var minst 5 timmar. Vi har ändrat till 5 för socialt och 4 för demensinriktning. Vi ställer även krav på att verksamheten ska ha öppet 6 timmar per dag och minst fyra dagar per vecka.	31
Uppföljning och kontroll	Beskrivningen av uppföljningen och kontrollen har harmoniserats med auktorisationsvillkoren för kundvalet för hemtjänst, ledsagning och avlösning.	Rubrik: Uppföljning och kontroll
Kontraktet	Kontraktet har uppdaterats så det stämmer med förändringarna av auktorisationsvillkoren och ny ersättning.	Rubrik: Kontrakt Valfrihetssystem för dagverksamhet för äldre

7.2 Bilaga 2. Ekonomiska kalkyl

Beräkningarna av de nya checkbeloppen för dagverksamheten bygger på nyckeltalet kostnad per dag och en uppskattad kostnad 2018.

Tabell 7. Kostnad per dag

Kostnad	Kronor per dag
Omvårdnadspersonal - 3 helårsarbetskrater - Lön 26 800 kr/mån	6 214
Sjuksköterska - 20 procent helårsarbetskraft - Lön 39 100 kr/mån	604
Arbetssterapeut - 10 procent helårsarbetskraft - Lön 33 500 kr/mån	259
Fysioterapeut - 10 procent helårsarbetskraft - Lön 33 900 kr/mån	262
OH - Kostnader	1491
Material och övriga kostnader	732
Total kostnad per dag	9 559

Alla personalkostnader är inklusive PO, semester- och sjukersättning.¹¹ OH-kostnader, materialkostnader och övriga kostnader är uppskattade utifrån generella antaganden.

Med en check på 800 kr per närvarotillfälle och 12 kunder per dag kan en anordnare med demensinriktning bära sina kostnader. Med en check på 700 kr och 14 kunder per dag kan en anordnare av dagverksamhet med social inriktning bära sina kostnader.

¹¹ Lönenivåerna bygger på medellöner per yrkeskategori i Stockholms län och är hämtade från SKL lönestatistik för 2017. Lönenivåerna har skrivits upp till 2018 års nivå utifrån OPI.

Öppenhet och mångfald

*Vi har förtroende och respekt för människors kunskap
och egna förmåga - samt för deras vilja att ta ansvar*

